

Viešoji politika: racionalumas ir interpretacijų įvairovė

Alvydas Raipa

*Kauno technologijos universitetas
K.Donelaičio g. 20, LT-44239 Kaunas*

Deborah Stone. *Viešosios politikos paradoksai. Sprendimų priėmimo menas politikoje.* Vilnius: Eugrimas, 2004, 435p. Iš anglų kalbos vertė dr. Algirdas Degutis.

Viešosios politikos ir jos analizės evoliucija siejama su daugybe metodų bei taisyklių, normatyvų, standartų ir procesų. Didelė dalis viešosios politikos teoretikų (H. Simon, W. Dunn, Ch. Lindblom, H. Lasswell, W. Parsons, T. Dye ir kt.) sutinka, kad viešosios politikos analizei būdingas sisteminis, kritiškas požiūris. Kartu galima teigti, kad šiandien nėra metodų, tinkamų visoms viešosios politikos proceso fazėms ir juo labiau viešosios politikos rūšių įvairovei analizuoti. Todėl, tiriant ir analizuojant socialines-ekonominės viešosios politikos problemas, vis labiau įsigali kompleksiniai politinės analizės metodai, taikant mišrią analitinę sintezę ir naudojant mišrią variacijų ir interpretavimo galimybę.

Pragmatiškai politikos analizės reikšmė kartais suprantama labai tiesiogiai – t.y. kiek ji

naudinga viešosios politikos teorijai ir praktikai, suteikiant naujų žinių bei vertinant politikos procesą. Recenzuojamoje D.Stone knygoje neapsiribojama šiuo perdėm racionalistiniu požiūriu. Kaip teigia autorė, viešoji politika yra racionalios veiklos, siekiant tam tikrų veiksmų, visuma ir todėl jos negalima apibrėžti vienareikšmiškai. Pasak autorės, viešojoje politikoje ir jos analizėje akcentuojant pozityvųjį objektyvumą ir laikant, kad vieninteliai prioritetai yra griežtos taisyklės, regulaminai ir standartai, galima susikurti dirbtinius viešosios politikos modelius, kurių esmėje užprogramuojamas gerai tiek praktikoje, tiek teorijoje žinomas politikos problemų struktūrizavimas, rekomenduojantis dirbtines realybės imitacijas, įgalinančias neretai traktuoti politikos procesą itin mechanistiškai.

D.Stone knygos esminė idėja remiasi nuostata, kad svarbiausi metodai viešojoje politikoje yra kieno nors apibrėžtos definicijos ir jų mechaninis panaudojimas ekstrapoliuojant jas į politikos ir jos analizės praktiką, o gebėjimas realizuoti vadinamąją „hermeneutinę“ paradigmą, kurios esmė yra įvairių prielaidų, argumentų ir politikos alternatyvų kombinacijos, kada greta statistinės-analitinės rutinos kaip viena iš analizės galimybių, yra ir lingvistikos elementai, leidžiantys socialiniuose tyrimuose

taikyti plačias interpretavimo, argumentavimo, kriterijų ir alternatyvų atrankos ir jų konstravimo galimybes.

Recenzuojamame leidinyje itin panoramiškai ir plačiai filosofiniu ir teisiniu požiūriais analizuojami atvejai, pagrindžiantys įvairias teorijas, principus ir paradigmas. Skirtingos koncepcijos papildomos istoriniais, procesiniais aspektais, pritaikomos tikslingos procedūros. Ypač tai pastebima nagrinėjant viešosios politikos tikslus, sąveiką tarp politikos rezultatų paskirstymo ir politikos gavėjų charakteristikų bei bandymų nustatyti politikos ir politikos dalyvių vietas ir vaidmenis paskirstymo proceso dimensijose.

Autorės pasirinktas kelias analizuoti sąvokas ir jas adoruojančias arba oponuojančias strategijas, yra filosofinio diskurso pagrindas, kada interpretacijos pasitelkiamos siekiant argumentuoti pozityvistinę arba skeptiškąją vienos ar kitos definicijos prasmę. Todėl galima tik žavėtis autorės gebėjimais, naudojant tokias minties priešpastatymo“ teikiamas galimybes, aptarinėjant teisingumo, lygybės, saugumo ir kitas viešosios sferos problemas, nevengiant gilesnių psichologinių analizės galimybių tiriant ir vertinant sprendimų priėmimo motyvus, paskatas kaip dalį metodologinio instrumentarijaus, t.y. viešosios politikos tyrimo ar net politinio veikimo loginio paaiškinimo.

Alvydas Raipa – Kauno technologijos universiteto Viešojo administravimo katedros profesorius, socialinių mokslų daktaras.

El. paštas: alvydas.raipa@ktu.lt

Apžvalga įteikta redakcijai 2005 m. sausio 15 d.

Knygos struktūra gana originali. Joje išskiriami viešąją politiką šiuolaikinėje pragmatizmo erdvėje sąlygojantys tikslai ir principai – rinka, demokratinės vertybės, efektyvumas, saugumas ir kt. Autorės išsikeltas pagrindinis tikslas tam tikra prasme yra užkoduotas knygos pavadinime. Politikos paradoksalumas gana dažnai „preparuojamas“ visoje knygoje analizuojant sprendimų priėmimo „meną“. Tiesiogiai sprendimų rengimo ir įgyvendinimo problemos aptariamos ketvirtajame leidinio skyriuje. D.Stone būdingas savitas požiūris į sprendimų procesų pokyčių galimybes vykstant permanentinėms viešųjų reikalų reformoms. Ta prasme įdomios ir jos nuostatos, vertinant JAV konstitucinės inžinerijos strategavimo esmę ir perspektyvas keičiant sprendimų priėmimo struktūras, narystę, dydį, jų vietą ir vaidmenį įvairiuose valdžios lygmenyse.

Skaitytojams, visų pirma politikos ir viešojo administravimo studijų programų klausytojams, galbūt ne visada aktualūs ir šiuolaikiški pasirodys atskirų viešosios politikos sričių sprendimų atvejų analizės aprašymai, kaip antai, radikali skyrybų įstatymo reforma Viskonsino valstijoje, darbų saugos agentūrų veikla saugant stomatologus nuo patogenų poveikio arba devynioliktojo amžiaus pabaigoje JAV siautusias lėtinės intelekto vystymosi sulėtėjimo ligos simptomai.

Autorės bandymai įsigilinti į sprendimų priėmimo šiuolaikinių mechanizmų specifiką neišvengiamai verčia giliau tirti viešosios politikos tinklus, suvokti, kad viešosios politikos kūrimas ir sprendimų priėmimas nėra baigtinis, ir bet kuriame būsimosios viešosios politikos etape ne visada galima identifikuoti veiksnius ir prielaidas, galinčias implikuoti naujas viešosios politikos

kryptis, tendencijas, hipotetines ir praktines schemas bei jų realizavimo galimybes. D.Stone iš esmės laikosi J.Dewey, J. Keynes neliberalių idėjų apie tai, kad žinios arba „organizuotas protas“ turi tapti svarbiausiu instrumentu, padedančiu spręsti viešosios politikos esmines problemas, atskirti ir suderinti viešuosius ir privačius interesus. Todėl valdžios informuotumas turi nuolat augti.

Apibendrinant galima teigti, kad nagrinėjama „panoraminė“ viešosios politikos paradoksų studija kažin ar gali būti naudojama kaip pagrindinė literatūra akademinėse viešosios politikos studijų programose, tačiau puikus filosofinis veikalo stilius, daugybės atvejų interpretacijų paradoksalumas gali tapti racionalia, magiška trauka siekiant geriau orientuotis klaidžiamame viešosios politikos tinklų labirinte.